

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ

Електронний науково-практичний журнал

Випуск 25

**Одеса
2018**

Головний редактор:

Шапошников Костянтин Сергійович – доктор економічних наук, професор.

Заступник головного редактора:

Маргасова Вікторія Геннадіївна – доктор економічних наук, професор.

Відповідальний секретар:

Коркоц Олександр Миколайович – кандидат економічних наук.

Члени редколегії видання:

Барна Марта Юріївна – доктор економічних наук, доцент.

Верхоглядова Наталія Ігорівна – доктор економічних наук, професор.

Войт Сергій Миколайович – доктор економічних наук.

Гулей Анатолій Іванович – доктор економічних наук.

Князева Олена Альбертівна – доктор економічних наук, професор.

Коваленко Олена Валеріївна – доктор економічних наук, професор.

Кузьминчук Наталія Валеріївна – доктор економічних наук, професор.

Миронова Лариса Геннадіївна – доктор економічних наук.

Скидан Олег Васильович – доктор економічних наук, професор.

Шмиголь Надія Миколаївна – доктор економічних наук, професор.

Ліна Пілелієне – Ph.D., професор економіки.

Натія Гоголаурі – доктор економічних наук, професор.

Анджей Паулік – доктор економіки хабілітований, професор.

Катерина Нацвлішвілі – доктор економічних наук, професор.

Електронна сторінка видання – www.market-infr.od.ua

Видання входить до «Переліку електронних фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» на підставі Наказу МОН України від 7 жовтня 2016 року № 1222

**Рекомендовано до поширення через мережу Internet
Вченою радою Причорноморського науково-дослідного інституту
економіки та інновацій (протокол № 11 від 26.11.2018 року)**

РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ДОРАДНИЦТВА У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

THE ROLE OF AGRICULTURAL EXTENSION FOR ACHIEVING GOALS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICY

У статті розглянуто проблеми та нові виклики розвитку сільського господарства та сільських територій. Висвітлено цілі аграрної політики в умовах сучасних глобалізаційних процесів. Проаналізовано роль та значення сільськогосподарського дорадництва у забезпеченні сталого розвитку сільських територій. Ідентифіковано наявні бар'єри у споживачів дорадчих послуг та запропоновано засоби їх подолання.

Ключові слова: сільське господарство, сільські території, сільськогосподарське дорадництво, проблеми, сталий розвиток, аграрна політика, знання, інформація, наука, інновації.

В статье рассмотрены проблемы и новые вызовы развитию сельского хозяйства и сельских территорий. Освещены цели аграрной политики в условиях современных глобализационных процессов. Проанализированы роль и значение информационно-консультационной деятельности в АПК в обеспечении устойчивого развития

сельских территорий. Идентифицированы существующие барьеры у потребителей информационно-консультационных услуг и предложены пути их преодоления.

Ключевые слова: сельское хозяйство, сельские территории, информационно-консультационная деятельность в АПК, проблемы, устойчивое развитие, аграрная политика, знания, информация, наука, инновации.

The article deals with the problems and new challenges of the development of agriculture and rural areas. The goals of agrarian policy in the conditions of modern globalization processes are highlighted. The role and importance of agricultural extension service in ensuring sustainable development of rural areas are analyzed. Current barriers to advisory services have been identified and ways of their overcoming have been proposed.

Key words: agriculture, rural areas, agricultural extension, problems, sustainable development, agrarian policy, knowledge, information, science, innovations.

УДК 631.1:061.6:316.343.37

Довгань Л.І.

к.п.н., доцент кафедри української та іноземних мов
Вінницький національний аграрний університет

Довгань Ю.В.

асистент кафедри маркетингу та аграрного бізнесу
Вінницький національний аграрний університет

Постановка проблеми. Традиційні проблеми сільського господарства та сільських територій і нові глобальні виклики можливо подолати завдяки розробленню та реалізації аграрної політики сталого розвитку за допомогою ефективно діючої системи розповсюдження знань та інформації. Забезпечення комплексного розвитку сільських територій в інтересах суспільства передбачає раціональне формування конкурентоспроможного багатогалузевого і багатоукладного сільського господарства, диверсифікованої сільської економіки, сприятливого середовища проживання на основі нарощування людського і соціального капіталу та розвитку партнерства держави та бізнесу. Це дасть можливість реформувати систему управління розвитком сільських територій, активізувати ініціативність та відповідальність територіальних громад сіл, селищ, розширити сферу прикладання праці, збільшити доходи сільського населення і доступність базових послуг, нормалізувати демографічну ситуацію на переважній частині сільських територій [1]. Цілі аграрної політики сталого розвитку сільського господарства та сільських територій не можуть бути, як свідчить світовий досвід, досягнуті без формування ефективної системи сільськогосподарського дорадництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку сільського господарства та сільських територій присвятили свої праці багато українських та зарубіжних учених. Вивченням ролі сільськогосподарського дорадництва в їх вирішенні займалися А.В. Ван ден Бан,

М. Кновлес, Б. Свонсон, К. Хервег, Х. Хоукінс, О. Чайнов, О. Бородіна, С. Григор'єв, Т. Кальна-Дубінок, Р. Корінець, М. Кропивко, М. Лобанов, М. Лубяний, О. Недбалюк, Р. Шмідт та ін. Поява нових глобальних викликів зумовлює активізацію наукових пошуків у даній проблематиці та актуалізує необхідність застосування в Україні міжнародного досвіду формування ефективних систем розповсюдження знань та інформації.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення ролі та обґрунтування важливості впровадження системи сільськогосподарського дорадництва як одного з інструментів вирішення основних проблем політики сталого розвитку сільського господарства та сільських територій. У межах поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: виявити глобальні проблеми розвитку сільського господарства та сільських територій та їхні регіональні особливості; проаналізувати цілі сучасної аграрної політики сталого розвитку сільського господарства та сільських територій; обґрунтувати наявність взаємозв'язку між формуванням ефективної системи розповсюдження знань та інформації з досягненням цілей аграрної політики; визначити принципи сільськогосподарської дорадчої діяльності; охарактеризувати бар'єри, які можуть бути подолані завдяки сільськогосподарським дорадчим послугам.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перед сільським господарством у сучасному світі постає велика кількість проблем, для подолання яких не існує простих рішень. Одні з цих проблем

мають загальний, незалежний від регіону чи країни світу характер, інші ж мають певну регіональну специфіку. Часто проблеми, які вже були вирішені у розвинених країнах декілька десятиліть назад, тільки постають перед країнами з малорозвиненими або перехідними економіками.

Так, країни Африки не можуть повністю забезпечити населення продовольством, оскільки не мають можливостей імпортувати необхідні обсяги продуктів харчування, та спостерігається тенденція до скорочення обсягів власного виробництва в розрахунку на душу населення. У минулому зростання обсягів виробництва продовольства забезпечувалося екстенсивним шляхом за допомогою збільшення земельних площ, використовуваних сільським господарством, але таке збільшення вже неможливе, оскільки земельні запаси вичерпуються, ґрунти деградують, а їхня продуктивність знижується.

Після початку «Зеленої революції» в 1960-х роках та до кінця ХХ ст. у багатьох країнах Азії та Латинської Америки обсяги виробництва продовольства зростали швидше, ніж чисельність населення. В останні десятиліття темпи приросту виробництва суттєво сповільнилися, а чисельність населення продовжує зростати, зростають його доходи і попит на продукти харчування.

У 1990-х роках країни, які утворилися після розпаду СРСР, та країни колишнього «радянського табору» вимушені були трансформувати власні економіки та збудувати відповідну ринкову інфраструктуру, щоб пристосуватися до нових умов. Цей період супроводжувався скороченням обсягів виробництва продуктів харчування, зниженням продуктивності та економічної ефективності аграрного виробництва. Підходи до реформ та темпи їх проведення різнилися, у результаті чого вони стали успішними в одних країнах та досі не дали очікуваних результатів у інших, як, наприклад, в Україні.

Водночас на світових сільськогосподарських ринках спостерігається загальна тенденція до підвищення конкуренції, і тільки найбільш ефективні виробники продукції здатні її витримувати [2].

Вирішення зазначених проблем потребує від аграрних товаровиробників здатності в наявних умовах господарювання підвищувати продуктивність виробництва, ефективно використовуючи знання та інформацію, отримані за допомогою різноманітних систем їх розповсюдження.

Результати міжнародної оцінки розвитку аграрної науки та технологій свідчать про те, що, незважаючи на значні науково-технічні досягнення у здатності підвищити продуктивність виробництва сільськогосподарської продукції, раніше дуже мало уваги приділялося соціальним та екологічним наслідкам, які вже сьогодні зумовили появу нових викликів у забезпеченні продовольчої безпеки світу

та окремих країн, полегшення доступу сільським жителям до засобів існування, появу все більш обмежених умов навколишнього середовища (втрата біорізноманіття та екосистемних послуг, зміни клімату та доступність водних ресурсів тощо) в умовах глобалізації економічних системи [3].

В умовах, коли державні ринкові та інституційні механізми були основними чинниками впровадження нових технологій, аграрна наука протягом багатьох років зосереджувалася на розробленні та доставці аграрному виробництву компонентних технологій, необхідних лише для підвищення його продуктивності. Загальною моделлю було постійне інноваційне впровадження, зниження цін на сільськогосподарську продукцію та зменшення витрат. Після Другої світової війни та з початком «Зеленої революції» ця модель сприяла отриманню суттєвих досягнень та їх широкому поширенню. Але з урахуванням нових викликів, з якими ми стикаємося сьогодні, все ширше визнається, що наявна модель вимагає перегляду. Традиційне бізнесове завдання максимізації прибутку перестає бути найбільш пріоритетним. Це призводить до переосмислення ролі аграрної науки та системи сільськогосподарського дорадництва у досягненні цілей сталого розвитку, оскільки світ прагне більш інтенсивної взаємодії між бізнесом, наукою та людиною, розроблення нових підходів до інформування, поширення знань та пропонування відповідних стратегій дій.

Усе більше уваги у світі приділяється питанням формування стратегії сталого розвитку сільського господарства та сільських територій, які б взаємно доповнювали одна одну, відповідали соціально-економічним, культурним та екологічним особливостям певної сільської місцевості, сучасним умовам господарювання та спрямовувалися на забезпечення збалансованого функціонування аграрної сфери.

Протягом останніх років сталий розвиток сільського господарства є загальною тенденцією в політиці країн Європейського Союзу та США. Під сталим розвитком розуміється такий розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Досвід країн Європейського Союзу свідчить, що проведення державної політики сталого розвитку потребує координації зусиль органів виконавчої влади, широкого кола громадських організацій, «зеленої економіки» та засобів масової інформації [4].

Аграрна політика постійно змінюється. Донедавна основна частина бюджету підтримки сільського господарства розвинених країн використовувалася для стимулювання цін на сільськогосподарську продукцію та на захист від впливу тенденцій світового ринку. Так, державні субсидії у формі безпосередніх виплат на вста-

новлення твердих цін і надання дешевих кредитів у доходах фермерів цих країн становили: у США – 30%, Канаді – 45%, країнах ЄС – 49%, Швеції – 59%, Японії – 66%, Фінляндії – 77%, Швейцарії – 80%. У розвинених країнах Заходу розміри державної підтримки сільського господарства становили у середньому 40–50% вартості валової аграрної продукції. При цьому відношення суми субсидій до вартості сільськогосподарської продукції в різних країнах помітно різняться. Так, найбільший показник зафіксовано у Швейцарії – 82%, Норвегії – 75%, Ісландії – 73%, Фінляндії – до 70%. В Японії цей показник становив 74%, а в США – 23%. У Чехії, Угорщині, Туреччині субвенції й дотації сільськогосподарським товаровиробникам становлять 20–25% вартості валової продукції сільського господарства, у країнах ЄС – до 40% [5].

Аграрна політика постійно оновлюється та вдосконалюється відповідно до потреб, які супроводжуються активним розвитком сільського господарства. Так, наприклад, стратегія соціально-економічного розвитку Європейського Союзу «Європа-2020» зазнала змін та визначає три нових чинники зміцнення економіки: зростання, базоване на знаннях та інноваціях; соціальне залучення та висока зайнятість; «зелений розвиток», або стала і конкурентна економіка [3].

Цілі аграрної політики будь-якої країни в сучасних умовах орієнтовані як на збільшення обсягів

виробництва продовольства, так і на забезпечення сталого розвитку у сільській місцевості та поліпшення добробуту селян (рис. 1).

Аграрна політика передбачає досягнення таких результатів:

- поліпшення соціального добробуту та полегшення доступу селян до засобів існування;
- посилення мультиплікативних ефектів, пов'язаних із розвитком економіки сільського господарства;
- посилення усвідомлення впливу екологічних та культурних аспектів розвитку сільської місцевості;
- вдосконалення систем розповсюдження знань та інформації серед селян.

У найбільш загальному вигляді метою і результатом сталого розвитку є добробут, який, із позиції Міжнародної комісії з вимірювання економічного та соціального прогресу (International Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress), включає в себе: матеріальні життєво необхідні стандарти (дохід, споживання та багатство); здоров'я; освіту; особисті інтереси та види діяльності, включаючи працю; право політичного голосу та управління; соціальні зв'язки та взаємовідносини; навколишнє середовище (сьогоднішній стан та майбутній); безпеку (як в економічному сенсі, так і фізичному) [7].

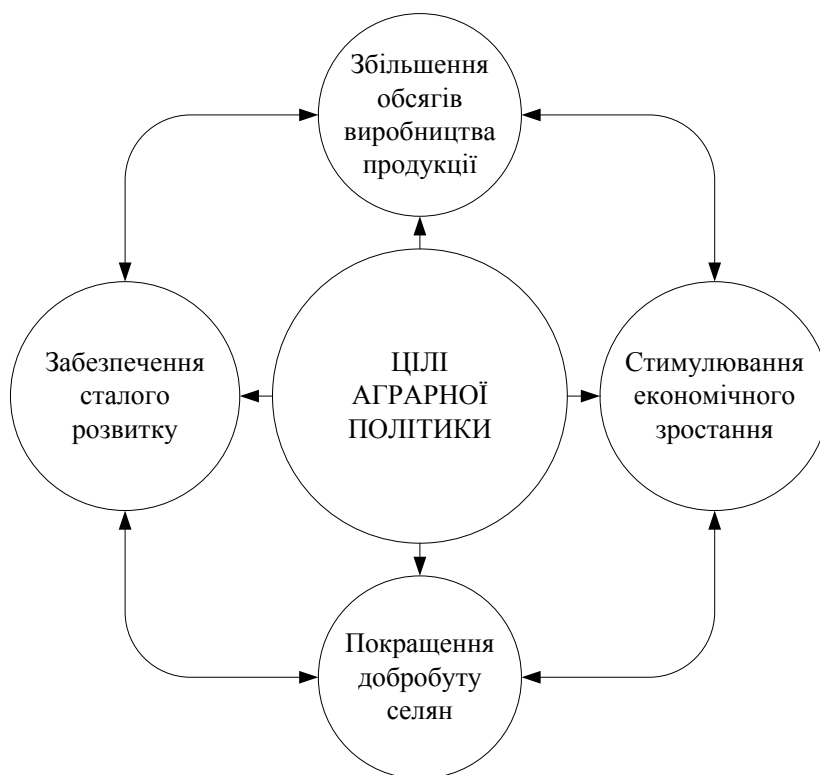

Рис. 1. Цілі сучасної аграрної політики

Джерело: розроблено авторами на основі [6]

В Україні необхідність розроблення та впровадження політики сталого розвитку сільського господарства викликана як соціально-економічними та екологічними чинниками, так і міжнародними зобов'язаннями. Курс на інтеграцію в ЄС передбачає гармонізацію національних підходів до проведення аграрної політики відповідно до європейської практики в рамках Спільної аграрної політики Європейського Союзу.

Для забезпечення конкурентоспроможності та стабільності в сільській місцевості важливими засобами аграрної політики є формування ефективної системи розповсюдження знань: сільськогосподарське дорадництво, створення інформаційної бази знань, аграрні наукові дослідження та впровадження інновацій, навчання сільських жителів протягом усього життя.

Поширення знань про сільськогосподарську науку, дослідження та освіта, аграрний консалтинг мають давні традиції в розвинених країнах світу, які доклали значних зусиль для створення власних систем розповсюдження знань та інформації, надання сільськогосподарських дорадчих послуг, спрямованих на розвиток сільського господарства.

В Україні система сільськогосподарського дорадництва, яка здатна забезпечити такий супровід, формально задекларована на державному рівні [8; 9], однак ефективний практичний механізм функціонування даної системи не відпрацьований. Низка чинників, таких як обмеженість державного фінансування та брак досвіду сільськогосподар-

ського дорадництва, стримують розвиток дорадчих служб в Україні [10].

Складність і різноманітність сільського господарства та розвитку аграрної науки зумовлюють формування індивідуальних шляхів у досягненні цілей розвитку та сталого розвитку сільських територій та сільського господарства в різних регіонах світу. Спільними у світовій практиці дорадництва є принципи використання досягнень аграрної науки для зменшення голоду та бідності, поліпшення рівня життя населення в сільській місцевості та сприяння сталості екологічного, соціального та економічного розвитку сільських територій (рис. 2).

Ці принципи реалізуються у наскрізних напрямках: біоенергетиці, біотехнології, кліматичних змінах, здоров'ї людей, управлінні природними ресурсами, торгівлі та ринках, підвищенні рівня знань та впровадженні інновацій на рівні громад, а також поліпшенні становища жінок на селі.

Сільськогосподарська дорадча діяльність може допомогти у вирішенні наявних та попередженні майбутніх проблем, які можуть виникнути в господарській діяльності та житті селян. Завдяки створенню та веденню інформаційних баз знань, консультуванню, навчанню та поширенню інновацій дорадники здатні подолати ключові бар'єри, які стоять перед сільськогосподарськими товаровиробниками (рис. 3).

Багатьом сільськогосподарським товаровиробникам та селянам не вистачає знань, щоб ідентифікувати власні проблеми, підготувати та прийняти необхідні рішення для досягнення поставлених

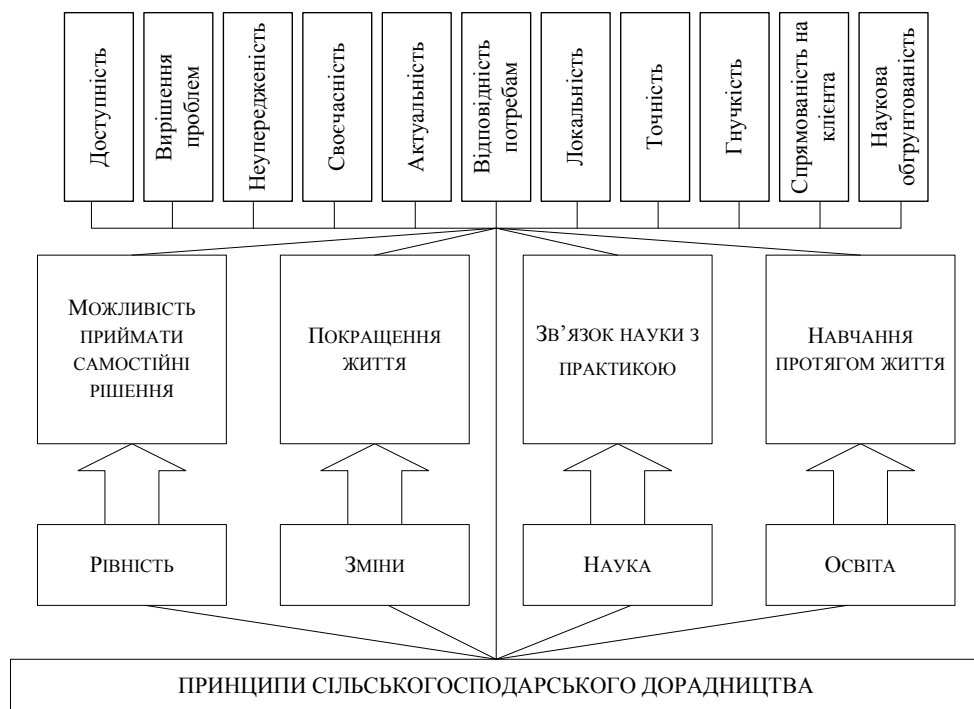

Рис. 2. Принципи сільськогосподарського дорадництва

Джерело: розроблено авторами на основі [2]

Рис. 3. Бар'єри, на подолання яких спрямована дорадча діяльність

Джерело: розроблено авторами на основі [2]

цілей. Це може бути пов'язано з тим, що попередні знання є застарілими чи базуються на некоректній інформації, з браком досвіду чи культурними особливостями тощо. Дорадники здатні зняти цей бар'єр через забезпечення актуальною й достовірною інформацією та формування розуміння наявних проблем.

Другим бар'єром є недостатність мотивації. Інколи бажання здійснити певні зміни вступає в конфлікт з іншими мотивами. Завдання дорадника полягає у тому, щоб допомогти переглянути ці мотиви, показати, що результати, отримані завдяки змінам, переважають ті, які отримувалися раніше.

Розповсюдженням є досвід деяких країн, у яких сільськогосподарські дорадчі служби є відповідальними за усунення бар'єру нестачі ресурсів. Ці служби підпорядковані міністерствам сільського господарства та мають обов'язок допомагати у забезпеченні господарств кредитами, добривами, насінням, технікою, формуванні мережі збуту продукції тощо. Питання ресурсного забезпечення зазвичай не входять до компетенції дорадчих служб, тому даний бар'єр може бути відсутнім.

Одним із бар'єрів, схожим за змістом із бар'єром знань, є нестача розуміння. Одне з головних завдань дорадників – усунення саме цього бар'єру. Так, наприклад, дорадник має надати інформацію про можливі джерела та порядок отримання кредиту, але сам не надає і не повертає його.

Необхідно розуміти, що надання інформації дорадчою службою не обов'язково робить успішним, але надає більше коло можливостей для цього. Коли сільськогосподарський товаровиробник або селянин починає усвідомлювати власні сили, силу місцевої громади, розуміти закони

та принципи ведення ефективної господарської діяльності, саме тоді він стає готовим до впровадження змін, які покращать його життя.

Відсутність у сільських мешканців достатніх навичок застосування сучасних інформаційно-технічних і телекомунікаційних засобів виступає значним бар'єром на шляху інноваційного розвитку сільських територій, їх структурної диверсифікації та економічної модернізації. Вона також обмежує доступ сільськогосподарських підприємств до інноваційних та інформаційних технологій, знижуючи їхню конкурентоспроможність на ринку [11].

Сільськогосподарське дорадництво відіграє вирішальну роль у підвищенні продуктивності сільського господарства, збільшенні продовольчої безпеки, поліпшенні доступу селян до засобів існування та просування сільського господарства як двигуна економічного сільської місцевості. Сільськогосподарські дорадчі служби здійснюють підтримку під час вирішення нових завдань, з якими стикається сільське господарство.

Взаємодія органів державної влади, які відповідають за аграрну сферу, із сільськогосподарськими дорадчими службами має бути спрямована на стійке збільшення доходів селян шляхом розширення та вдосконалення систем розвитку сільського господарства, які побудовані на ефективному використанні інформаційних технологій та цих спільних служб.

Окрім того, деякі із цих проектів спрямовані на посилення спроможності громадянського суспільства, системи громадського розвитку, а також приватного сектору відігравати більш помітну та ефективну роль у вдосконаленні сільського господарства та поширенні знань у сільській місцевості.

Щоб урахувати різноманітні потреби та інтереси, які формують людське життя, нам потрібен спільний підхід та співпраця на міжнаціональному та локальному рівнях. Продовжуючи покладатися на сукупність індивідуальних рішень, ми не зможемо, на нашу думку, досягти ефективних результатів. Необхідно формувати нові моральні та матеріальні стимули для впливу на вибір людей. Такі проблеми, як бідність та зміни клімату, також потребують спільних угод про узгоджені дії в масштабах, які виходять за рамки індивідуальних вигід окремих країн. На глобальному, регіональному, національному та місцевому рівнях особи, які приймають рішення, повинні чітко усвідомлювати той факт, що існують різноманітні проблеми, численні теоретичні основи та моделі розвитку, а також широкий спектр варіантів дій для досягнення цілей. Спільне уявлення про виклики та спільний вибір визначають те, як ми будемо захищати нашу планету та забезпечувати своє майбутнє [6].

Асиметричність доступу до використання природних ресурсів у сільській та міській місцевостях створює глобальні негативні наслідки для найбід-

ніших та найбільш уразливих верств сільського населення, які історично мали обмежені права та можливості для поліпшення власного добробуту. Цілі розвитку та сталого розвитку сільської місцевості повинні бути скориговані в контексті існуючої соціальної та економічної нерівності, політичної невизначеності щодо війн та конфліктів; невизначеності щодо здатності стало виробляти й отримувати достатню кількість продовольства; невизначеності щодо світових цін на продукти харчування; змін в економіці традиційної енергетики; появи нових конкурентів у боротьбі за природні ресурси; збільшення хронічних захворювань, які частково є наслідком поганого харчування та поганої якості й безпечності харчових продуктів; змін умов навколишнього середовища та зростаючого усвідомлення людської відповідальності за підтримання глобальних екосистемних послуг.

Необхідно переглянути наявні підходи до бізнесу, науки та системи поширення знань для зменшення бідності та забезпечення покращених можливостей для існування малозабезпечених сільських громад та селян. У державних органах управління, громадянського суспільства і приватного сектору мають сформуватися здатність і бажання спільного вирішення основних питань щодо відносин між виробничими, соціальними та екологічними системами.

Сільськогосподарське дорадництво, звісно, не може самостійно вирішити всі проблеми. Знання та інформація можуть допомогти селянам у вирішенні тільки частини з них і лише за умови, що співробітники дорадчих служб будуть мати необхідні для цього компетенції та досвід.

Висновки з проведеного дослідження. Усвідомлення сучасних викликів та розуміння поточних проблем сільського господарства потребують нових стратегій та варіантів дій щодо їхнього вирішення. Ці дії мають відповідати конкретним потребам широкого кола зацікавлених сторін: бізнесу, науки та сільського населення. Аграрна політика, аграрна наука, впровадження нових технологій та аграрне виробництво не зможуть дати сталі позитивні результати, якщо не будуть забезпечені ефективною системою поширення знань та інформації. Побудова такої системи на глобальному, регіональних, національних та локальних рівнях є необхідним складником успішного вирішення як поточних завдань, так і пошуку можливостей подолання невизначеності розвитку аграрного сектору в майбутньому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про затвердження концепції розвитку сільських територій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80> (дата звернення: 30.11.2018).

2. Van den Ban A.W. Agricultural Extension. Second edition. Malden, MA: Blackwell Science, 1996. 294 p.

3. Europeans, Agriculture and the Common Agricultural Policy (CAP). URL: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_410_en.pdf (дата звернення: 30.11.2018).

4. Ужва А.М. Формування сталого розвитку сільського господарства: зарубіжний досвід. Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2015. Вип. 5. С. 174–176.

5. Мостовий Г.І. Агробізнес: державне регулювання: монографія. Харків: Основа, 2002. 300 с.

6. Swanson B.E. Global Review of Good Agricultural Extension and Advisory Service Practices. Rome : FAO, 2010. 96 p.

7. Stiglitz J. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. CMEPSP, 2009. 292 p.

8. Про затвердження Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 р. № 1098-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1098-2011-%D1%80> (дата звернення: 30.11.2018).

9. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. № 303-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2012-%D1%80> (дата звернення: 30.11.2018).

10. Основи аграрного консалтингу: підручник / М.Ф. Кропивко, Т.П. Кальна-Дубінюк, М.Ф. Безкровний, І.М. Криворучко. Київ: Освітня книга, 2006. 224 с.

11. Grosse T.G. Rozwoj infrastruktury telekomunikacyjnej a budowa kapitału intelektualnego na obszarach wiejskich. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, 2010. 28 s.

REFERENCES:

1. Kontseptsiiia rozvytku silskykh terytorii. (2015) [Concept of rural development]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80>. (in Ukrainian)

2. Van den Ban A.W. (1996) Agricultural Extension. Second edition. Malden, MA : Blackwell Science. (in English)

3. Europeans, Agriculture and the Common Agricultural Policy (CAP). (2013). Available at: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_410_en.pdf. (in English)

4. Uzhva A. M. (2015) Formuvannia staloho rozvytku silskoho hospodarstva: zarubizhnyi dosvid [Formation of sustainable development of agriculture: foreign experience]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu (Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo), Vypusk 5, pp. 174–176. (in Ukrainian)

5. Mostovyi H.I. (2002) Ahrobiznes: derzhavne rehu-liuvannia : monohrafiia. [Agribusiness: state regulation: monograph]. Kharkiv : Osнова. (in Ukrainian)

6. Swanson B.E. (2010) Global Review of Good Agricultural Extension and Advisory Service Practices. Rome : FAO. (in English)

7. Stiglitz J., Sen A. and Fitoussi J. (2009) Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. CMEPSP. (in English)

8. Kontsepsiya formuvannya derzhavnoi systemy silskohospodarskoho doradnytstva. (2011) [Concept of formation of the state system of agricultural extension]. Available at: URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1098-2011-%D1%80>. (in Ukrainian)

9. Plan zakhodiv shchodo realizatsii Kontsept-sii formuvannya derzhavnoi systemy silskohospo-

darskoho doradnytstva na period do 2015 roku. (2012) [Plan for implementation of the concept of formation of the state agricultural extension system]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas>. (in Ukrainian)

10. Kropyvko M.F., Kalna-Dubiniuk T.P., Bezkrivnyi M.F., Kryvoruchko I.M. (2006) Osnovy ahrarynoho konsaltnhu [Bases of agrarian consulting]. Kyiv: Osvitnia knyha. (in Ukrainian)

11. Grosse T.G. (2010) Rozwoj infrastruktury telekomunikacyjnej a budowa kapitału intelektualnego na obszarach wiejskich. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych. (in Polish)

Dovhan L.I.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Ukrainian and Foreign Languages
Vinnytsia National Agrarian University

Dovhan Y.V.

Assistant of Professor of Marketing and Agribusiness Department
Vinnytsia National Agrarian University

THE ROLE OF AGRICULTURAL EXTENSION FOR ACHIEVING GOALS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICY

Modern agriculture deals with numerous problems that cannot be overcome through simple solutions. Some of these problems are general, independent of the region or country of the world, while others have a certain regional specificity. Problems that were solved by the developed countries several decades ago just start to arise in the underdeveloped countries or those with the transition economies. At the same time, the global tendency towards the increasing competition in the world agricultural markets is observed and only the most effective producers of products are able to withstand it.

In recent years, sustainable agricultural development has become a common trend in the policies of the European Union and the United States. The experience of the European Union states that implementation of the state policy of sustainable development implies the achievement of the following results:

- improving social well-being and facilitating farmers' access to Means of subsistence;
- increase of the multiplicative effects associated with the development of the economy of agriculture;
- growth of the awareness of the impact of the ecological and cultural aspects of rural development;
- improvement of the system of knowledge and information dissemination among farmers.

Important elements of agrarian policy include formation of an effective system for the dissemination of knowledge and information (agricultural extension services), creation of the information base of knowledge, agrarian research and innovations, and training of rural residents throughout the entire life, which is necessary to ensure the competitiveness and sustainable development of rural areas.

Awareness of the current challenges and understanding of the current problems in the agrarian sector require new strategies and options for their solution. These actions should meet the specific needs of a wide range of interested parties, i.e. business, science and rural population. Agrarian policy, agrarian science and agrarian production will not be able to produce positive results unless they are provided with an effective system for the knowledge and information dissemination. Construction of such system at the global, regional, national and local levels is a necessary component of the successful solution of both current goals and the search for opportunities to overcome uncertainty in the development of agriculture and rural areas in the future.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Баришевська І.В., Веретюк В.В. СИСТЕМА МЕТОДІВ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	3
--	---

РОЗДІЛ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Гричкоєдова М.В., Вдовенко А. В. МІЖНАРОДНИЙ ФРАНЧАЙЗИНГ: ДОСЛІДЖЕННЯ ТА НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	8
Венгерська Н.С., Удодова Я.В., Конченко Є.І. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ АВІАКОМПАНІЙ.....	13
Коляда Т.А., Олексієнко Т.М. ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН.....	19
Міракін В.В. РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	25
Пачес Г.Д., Ніколаєв Ю.О. ДЕМПІНГ ТА АНТИДЕМПІНГОВІ ПРОЦЕДУРИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ.....	33
Пугачевська К.Й., Пугачевська К.С. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ.....	39
Сардак С.Е., Литвиненко І.І. ВПЛИВ КРИПТОВАЛЮТИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН.....	46
Сардак С.Е., Ситнік А.І. ВПЛИВ ОФШОРНИХ ЗОН НА ЕКОНОМІКУ ДЕРЖАВИ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ).....	52
Korinnyi S.O., Yarkov S.O. PROBLEMS AND PROSPECTS OF ECONOMIC INTEGRATION OF UKRAINE AND EUROPEAN UNION.....	58

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Березіна Л.М., Марєвська М.Ю. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД.....	62
Волкова Н.В., Кузнецова Ю.В. СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	67
Герасименко О.В., Перун І.В. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПОЛІТИКОЮ УКРАЇНИ.....	74
Гутовська Н.Г., Примак Т.Ю. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РЕГІОНУ.....	81
Рудик О.Г., Данилів М.Б. МОДЕЛІ ВИРОБНИЧИХ ФУНКЦІЙ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	88
Довгань Л.І., Довгань Ю.В. РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ДОРАДНИЦТВА У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	92
Дугієнко Н.О., Лева В.Е. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	99
Іличок Б.І., Висоцький А.Л., Малиновський Ю.В. ЗАРОБІТНА ПЛАТА, ЇЇ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІН В УКРАЇНІ.....	108
Андрющенко І.Є., Окунь А.О. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОДУКТ ЯК ОДИН ІЗ РІЗНОВИДІВ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	117
Панченко Н.Г. ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО ІМІДЖУ ЗАЛІЗНИЧНОЇ КОМПАНІЇ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	122
Пелєх О.Б. СТРУКТУРНІ ЗМІНИ ВВП УКРАЇНИ З ПОЗИЦІЇ ЗАЙНЯТОСТІ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	128

Наукове видання

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ

Електронний науково-практичний журнал

Випуск 25

Коректура • *Н. Ігнатова*

Комп'ютерна верстка • *В. Удовиченко*

Засновник видання:

ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій»

Адреса редакції: вул. Сегедська 18, кабінет 432,

м. Одеса, Україна, 65009

Телефон: +38 (048) 709-38-69

Веб-сайт журналу: www.market-infr.od.ua

E-mail редакції: journal@market-infr.od.ua